

חברה בע"מ

כהקדמה לפרק זה יש להרחיב מעט בגדרה ההלכתית של חברה בע"מ (- חברה בערבון מוגבל).

הגדרתה המשפטית של חברה בע"מ היא ש'החברה' היא כעין ישות לעצמה והיא בעלת הנכסים, ואילו בעלי המניות מוגדרים הבעלים של אותה ישות הנקראת 'חברה' ולא בעלי הנכסים. בהגדרה זו רצו לנתק זיקה בין נכסי החברה לנכסים האישיים של הבעלים. ובכך במקרה של פשיטת רגל, בעלי החברה אינם אחראים לפרעון החובות של החברה, אלא האחריות מוטלת אך ורק על נכסי החברה.

גדולי הדורות היו חלוקים ביחס ההלכתי לדבר זה, שהרי 'חברה' אינה דבר שיכול להיות בעלים על נכסים. ומאיך בהנחה שבעלי החברה הם כן בעלי הנכסים הכיצד יתפרש החוק שבעלי המניות אינם אחראים לפרעון חובות החברה.

יש שרצו לדון שכיון שהחוק מפרש שהנכסים שייכים לחברה, וע"פ ההלכה אין כזה דבר, ממילא יש לחוש (עכ"פ לחומרא) שהנכסים מופקרים.⁸⁷

הג"ר משה פיינשטיין זצ"ל⁸⁸ חידש שאמנם בעלי החברה הם בעלי הנכסים, ולמרות זאת גביית החובות הם רק מנכסי החברה ולא מהבעלים, כיון שההגדרה היא שההלוואה לבעלי החברה הינה ללא שעבוד הגוף מצידם אלא רק שעבוד נכסים, וחידש עוד שאין איסור רבית באופן שאין על הלווה שעבוד הגוף. אמנם הדעה הרווחת שאין להתייחס להגדרה המשפטית כפשוטה, אלא לומר שלמרות שבעלי החברה הם בעלי הנכסים, מ"מ נעשה כעין אפותיקי מפורש שיגבו רק מנכסי החברה.⁸⁹

ללוות ולהלוות לחברה בע"מ

א. דעת גדולי הפוסקים בא"י, שהלוואה לחברה בע"מ מוגדרת הלוואה לבעלי החברה ודינה כשאר הלוואות, ולכן אסור ללוות או להלוות לחברה בע"מ ברבית.⁹⁰

❦ ציונים והערות ❦

87. הג"ר חיים פינחס שיינברג זצ"ל, והג"ר דוב לנדו שליט"א.

88. יו"ד ח"ב סימן סד.

89. ישנם דעות נוספות בהגדרה ההלכתית, ונתבארו בספר תקנת הרבית.

ומ"מ איסור הלוואה ברבית לחברה בע"מ אינו אלא מדרבנן מכיון שיש צד הפסד על הקרן וכגון במקרה של פשיטת רגל, וכאשר יש צד הפסד בקרן הרי זה נחשב קרוב לשכר ולהפסד ואינו רבית קצוצה⁹¹.

ב. מאידך הגר"מ פיינשטיין זצ"ל סבר שאין שעבוד הגוף על בעלי החברה, ואין הגדרת שם לווה אלא א"כ גופו משועבד להלוואה, ולדבריו מותר להלוות ברבית לחברה בע"מ⁹².

יודגש שגם לדבריו אין היתר ללוות מחברה בע"מ. (ולהלן יתבאר שיש מהפוסקים שעכ"פ צירפו דעת הגר"מ משה פיינשטיין זצ"ל להקל בכמה מקומות, ולגבי דעת הגר"ש אלישיב זצ"ל בזה עי' הערה⁹³).

חברה בע"מ בשותפות גויים

ג. חברות שיש בהן שותפים גויים (באופן שאינם רוב בעלי המניות), נחלקו גדולי הפוסקים בדורות שלפנינו האם יש איסור להתעסק ברבית עם חברה זו (ללוות או להלוות), יש שהקלו בזה⁹⁴, אמנם דעת רוב הפוסקים היתה לאסור⁹⁵.

❦ ציונים והערות ❦

90. ה"ה: הגר"ז אויערבאך זצ"ל (מנחת שלמה סי' כח), הגר"ש אלישיב זצ"ל (ראה להלן הערה 93 בהרחבה), הגר"ש וואזנר זצ"ל (שבט הלוי ח"ה סי' קעב, ובעוד מקומות), הגר"נ קרליץ שליט"א (במכתבו הנד' בקונטרס תקנת הרבית ח"א עמוד יג, ובחוט שני הלכות רבית סי' יח), הגר"י וייס זצ"ל (מנחת יצחק ח"ג סי' א, ובעוד מקומות), הגר"י בלוי זצ"ל (ברית יהודה פ"ב הערה נט, ובכמה מקומות), הגר"א"ל שטינמן זצ"ל (איילת השחר ב"מ סה, ב ובכמה מקומות משמו).

91. כמבואר בט"ז סי' קעג ס"ק יח (וראה עוד מנחת שלמה סימן כח, וברית יהודה פרק ז סעיף כה והערה סו).

92. אגרות משה יו"ד ח"ב סימן סד.

93. דעת הגר"ש אלישיב זצ"ל שאין לסמוך על דעת האגרות משה (קונטרס קיצור הלכות רבית מחתנו הגר"י ישראלזון אות כה), אלא בצירוף היתרים נוספים (כן מוכח מדבריו בקובץ תשובות ח"ג סי' ככד שלסניף עם שיטת השואל ומשיב בשותפות גויים הוא צירף את דעת האגרות משה), והגר"ר אריה דביר שליט"א מוסר שהגר"ש סמך עליו בהפסד מרובה.

94. כך כתבו ע"פ דברי השואל ומשיב (מהדורא קמא ח"ג סי' לא). והנה היתרו מבוסס על שני טעמים. א. שיטת רש"י שאין איסור רבית בהלוואה המתבצעת על ידי שליח (עי' רמ"א יו"ד סימן קס סעיף טז ובנושאי כלים שם האם נקטינן כן להלכה). ב. יש ברירה, והוברר שהלוואת היהודי היא מהממון של השותף הגוי, והיינו באופן שיש אחוזי שותפות כך שניתן לשייך את כל חלק הלוואות היהודים לשותפים הגויים, ואין די בזה בקניית כמה מניות בודדות ע"י גויים. והנה עיקר דבריו הם לענין קניית מניות של בנק זה, אבל לענין ללוות ולהלוות יש כאן רק את ההיתר השני של ברירה, וצ"ע למעשה.

95. קיצור שו"ע סי' סה, תשובת הגר"ר יצחק אלחנן מקוונא בעל הנחל יצחק (הועתק בשו"ת